

МАСОВАНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ТАНКОВИХ ВІЙСЬК В УМАНСЬКО-БОТОШАНСЬКІЙ ОПЕРАЦІЇ

Стаття присвячена розкриттю воєнного мистецтва Умансько-Ботошанської операції у застосуванні трьох танкових армій вперше у складі одного фронту як складової Дніпровсько-Карпатської стратегічної наступальної операції, одного з класичних прикладів потужного удару на розсічення стратегічного фронту противника. Уміння характерного при плануванні і проведенні операції, використати стратегічну ініціативу для того, щоб поставити противника у невідгдані умови.

Ключові слова: наступальна операція, армія, фронт, танк.

Постановка проблеми та її актуальність. Після розгрому крупних угруповань противника в районах Корсунь-Шевченківський, Рівне, Луцьк, Нікополь до початку березня 1944 р. склалася сприятлива обстановка для ще більш рішучого наступу по всій Правобережній Україні попри несприятливі умови весняного бездоріжжя. В цілому місцевість дозволяла розгортання широких наступальних дій і використання всіх родів військ, включаючи крупні бронетанкові і механізовані з'єднання [1, с.340; 2, с.3].

Підготовка до операцій зі звільнення Правобережної України розпочалася ще під час запеклих боїв за плацдарми на Дніпрі, які досягли найвищого напруження в листопаді-грудні 1943 р., коли противник майже одночасно завдав потужні удари під Житомиром і Кривим Рогом. На окремих ділянках противник відтиснув радянські війська, але ніде не добився значного успіху [2, с.13]

Планування і підготовка операцій зимової кампанії 1944 р. почалися з листопада 1943 р. Дніпровсько-Карпатська

Кривизюк Леонід Петрович, кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник Наукового центру, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Кривизюк Л.П., 2014

стратегічна наступальна операція на Правобережній Україні визначалася головною у зимовій кампанії 1943-1944 рр. Успішні бойові дії мали розгромити німецькі війська на Правобережній Україні і відкрити шлях на Балкани і Польщу [3, с.105].

Для досягнення цієї мети планувалося завдати декілька одночасних ударів силами військ 1, 2, і 3-го Українських фронтів в південно-західному і західному напрямках, завершити розгром військ на Правобережній Україні, відкинути їх залишки за Дністер і вийти до Карпат, подробити стратегічний фронт німців на півдні [4, с.135; 5, схема 4].

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження операцій, проведених на території Правобережної України, відображено у радянській історіографії [1; 2; 4; 5; 7; 13 та ін.], однак Дніпровсько-Карпатській стратегічній наступальній операції і її складовій Умансько-Ботошанській фронтовій наступальній операції в дослідженнях відведено недостатньо місця. Нерозкритими сторінками воєнної історії залишаються питання з вивчення операцій, бойових дій, що проходили на теренах України, а особливо застосування танкових військ під час проведення стратегічних і фронтових операцій [3: 8; 23; 24].

У зарубіжній історіографії можна знайти ідеї військових теоретиків щодо створення, організації та бойового застосування танкових військ і їх практичного втілення у бойових умовах [21; 22]. Події, що розгорталися на теренах України під час Другої світової війни, викликають глибокий науковий інтерес серед російських дослідників [9; 11; 15].

Метою статті є визначити внесок у розвиток оперативного мистецтва масованого застосування танкових армій в одній фронтовій операції, а саме в Умансько-Ботошанській наступальній операції весни 1944 року.

Виклад основного матеріалу. Умансько-Ботошанська наступальна операція є складовою Дніпровсько-Карпатської стратегічної операції і проводилася одночасно з Проскурівсько-Чернівецькою. Задумом операції передбачалося розгромити 8-му армію (генерал О. Велер), роздробити війська групи

армій «Південь» (генерал-фельдмаршал Е. фон Манштейн) і відрізати шляхи відходу 1 ТА (ген.-п-к Г. Хубе) німців у південному напрямку [6, с.273-275; 7, с.765].

Склад 2-го Українського фронту (далі – УФ) (маршал І. Конєв): 4 гв. армія (далі – А) (ген.-лейт. І. Галанін), 5 гв. А (ген.-лейт. О. Жадов), 7 гв. А (ген.-п-к М. Шумилов), 27 А (ген.-лейт. С. Трофименко), 40 А (ген.-лейт. П. Жмаченко), 52 А (ген.-лейт. К. Коротеев) 53 А (ген.-п-к І. Манагаров), 2 гв. танкова армія (далі – ТА) (ген.-лейт. С. Богданов), 5 гв.ТА (ген.-лейт. П. Ротмістров), 6 ТА (ген.-лейт. А. Кравченко) і 5-а повітряна армія (ген.-п-к С. Горюнов), 5 гв. кавалерійський корпус (далі–КК), 7-й механізований корпус (далі – МК), 8 МК [8, 304]. Всього до фронту входило 56 сд, 3 кд, 6 ТК і 3 МК, 2 тбр, 4 тп і 4 сап, які нараховували – 630 000 чол., 8 800 гармат і мінометів, 670 танків і САУ, 551 літак.

До складу військ противника, що оборонялися, входили 8 А, частина сил 6 А і 1 пд – всього 9 піхотних, 4 танкових, 2 моторизовані дивізії, корпусна група «А», 3 танкові батальйони і 6 бригад штурмових гармат, які нараховували 400 000 чол., 3 540 гармат і мінометів, до 250 танків і штурмових гармат, 500 літаків [9, с.217-218].

Задумом операції 2-го Українського фронту передбачалося, що ударне угруповання фронту у складі 27 А, 52 А і 4 гв. А; 2 гв. ТА, 5 гв. ТА і 6 ТА отримало завдання прорвати оборону противника на 25-кілометровій ділянці фронту – Чемериське, Ольховець, розгромити угруповання противника в районі Умані, оволодіти рубежем р. Південний Буг і у подальшому розвивати удар до р. Дністер. Головний удар передбачалося завдати з рубежу Виноград, Звенигородка, Шпола в напрямку на Умань силами 27 А, 52 А, 4 гв. А; 2 гв. ТА, 5 гв. ТА і 6 ТА. 7 гв. А і 5 гв. А завдавали допоміжний удар із району Кіровограда в напрямку на Новоукраїнку [10, с.80-81].

2 гв. ТА планувалося в перший день операції ввести в прорив на ділянці 27 А із завданням на другий день операції оволодіти районом Христинівка, Ягубець, Голяковка і відкинути передові загони на р. Південний Буг в райони Бершади і Осівки.

5 гв. ТА згідно з планом вводилася в перший день операції в прорив на ділянці 4 гв. А із завданням головними силами оволодіти районом Умань – Кочержинці, Громи, Степковка і відкинути передові загони на р. Південний Буг в район Юзефполь, Голосково.

6 ТА складала другий ешелон головного угруповання. Її, за вказівкою Й. Сталіна, планувалося використати для розвитку удару на правому фланзі головного угруповання противника у загальному напрямку на Христинівку [12]. В резерв фронту визначено 5 гв. КК. Артилерійська підготовка передбачалася тривалістю 1 год. 36 хв.

Танкові армії після напружених попередніх боїв нараховували значний некомплект у техніці. 2 гв. ТА – 231 (174 танки і 57 САУ), 5 гв. ТА – 196 (169 танків, 27 САУ), 6 ТА – 153 (121 танк і 32 САУ) бойових машин. Фронт мав у розпорядженні незначну кількість танків безпосередньої підтримки піхоти. У трьох загальновійськових арміях, що діяли на напрямку головного удару фронту (ширина 25 км), був всього 51 танк і САУ, що дозволяло мати щільності дві бойові машини на 1 км ділянки прориву. Тому зі складу 2 і 5 гв. ТА передбачалося виділити передові загони з групами по 20–30 танків, яким необхідно перейти в атаку спільно з піхотою і фактично виконувати завдання танків безпосередньої підтримки піхоти, а одночасно і роль передових загонів своїх армій [11, с.466-467; 13, с.116].

По суті в танкових арміях недоставало 75 % бойових машин. Фактично загальна кількість танків і САУ могла забезпечити тільки одну танкову армію, і то не повністю.

Такий стан з укомплектованістю танкових армій став наслідком попередніх напружених і довгих боїв, що пов'язане зі значними втратами матеріальної частини. Велика кількість її знаходилася в ремонті, але під час підготовки операції провести ремонт, поповнити частини і з'єднання танками і САУ із центру було неможливим [14, с.158].

Танкові армії мали від 2,6 до 5 заправок дизельного пального і від 0,2 до 2,1 заправок автобензину. Цих запасів було недостатньо для проведення операції [15, с.320].

Вранці 5 березня війська ударного угруповання 2 УФ перейшли в наступ. В цей день у смузі 27 А розпочала дії 2 гв. ТА (3 і 16 ТК), а в смузі 4 гв. А – 5 гв. ТА (18, 20 і 29 ТК). Слідом за 2 і 5 гв. ТА розпочалося висування і 6 ТА (5 гв. ТК і 5 МК). Глибина введення в прорив 2 і 5 гв. ТА від переднього краю склала 2-3 км, а 6 ТА – 6-8 км, ширина смуги введення: 2 гв. ТА – 12, 5 гв. ТА – 10 і 6 ТА – 11 км [16, с.125-127; 17, с.441].

2 гв. ТА вже до кінця дня вийшла до річки Гірський Тікич, просунувшись на 14-16 км. За ніч інженерно-саперні частини з допомогою військ обладнали переправи, якими переправилися з'єднання 2 гв. ТА – 331 танк і САУ і розвинули наступ на Умань, перемістившись у смугу 52 А. Радянські танки, що з'явилися в тилу противника, змусили його розпочати відхід у смузі армії генерала К. Коротеєва. З метою розвитку успіху 27 А в її смузі була введена 6 ТА [9, с.220].

Удар 2 УФ виявився для противника неочікуваним. Під кінець другого дня операції німецька оборона була зламана на 60-км фронті, і наступаючі війська просунулися на 25 км. Після зосередження на плацдармі танкові армії перейшли в наступ: на правому фланзі – 6 ТА, в центрі – 2 гв. ТА і на лівому – 5 гв. ТА. 6 ТА стрімким ударом з двох боків 9 березня оволоділа Христинівкою, а 2 гв. ТА у взаємодії з 29 ТК 5 гв. ТА звільнила Умань, захвативши більше 500 справних танків і більше 350 гармат [18, с.177; 19, с.302; 20, с.84].

Після звільнення Христинівки 6 ТА, в якій залишилося лише 20 бойових машин, була виведена в резерв [9, с.221].

За п'ять днів бойових дій на уманському напрямку війська фронту розгромили частини восьми німецьких дивізій: 198-ї, 34-ї 75-ї піхотних, 2-ї авіадесантної і 4-ї горнострілецької, 11-ї, 13-ї і 14-ї танкових. Противник, втрапивши управління своїми військами, під ударами радянських військ розпочав загальний відхід до Південного Бугу. Танкові армії отримали можливість розпочати оперативне переслідування [14, с.173].

11 березня завдання 2 УФ було уточнено. Йому було наказано переслідувати противника, що відходить, і не

дати йому можливості організувати оборону на Південному Бузі, вийти на Дністер і захватити на ньому переправи. Головне угруповання фронту наказано вивести в район Могилів-Подільський, Ямпіль. Одночасно військам лівого крила фронту ставилося завдання розвивати наступ у напрямку Ново-Українка, Первомайськ, Рибниця, а в подальшому наступати з метою оволодіти районом Бельці, Кишинів і вийти на р. Прут (на державний кордон СРСР з Румунією) [4, с.154; 6, с.58].

Розвиваючи наступ і виконуючи наказ, війська 2-ї й 5 гв. ТА, а також 27, 52 і 4 гв. А до кінця дня 11 березня, долаючи супротив противника, передові загони вийшли до Південного Бугу і заволоділи районними центрами Джулинка і Гайворон, що розташовані на південному березі. Прорив досяг 300 км по фронту і до 100 км в глибину.

Форсування річки розпочалося з ходу. Не даючи противнику передишки, війська фронту на човнах, плотах, понтонах приступили до переправи на широкому фронті. Фронт переправи сягав 100 км. В кровопролитних боях прорвали сильний оборонний рубіж противника на правому березі і спрямували свої зусилля на захід і південний захід.

Заслугове уваги переправа танків по дну річки танкістами 2 гв. ТА. На той час переправу танків під водою не здійснювали, через відсутність спеціального обладнання. Адже танки переправляти значно важче, ніж піхоту. Для переправи танків потрібні мости або пороми. Винахідливість проявили танкісти 2 гв. ТА в районі Шумилова. Вони знайшли відносно неглибоке місце глибиною до 2 м. Місце ретельно перевірили, обладнали під'їзди до води і виставили покажчики. Вихлопні труби танків вивели догори, всі люки щільно задраїли і промазали солідолом. До полудня 12 березня дном річки пройшло сім танків. Вони несподівано появилися перед противником, заставши його зненацька. Навально відтиснувши ворога, ці танки забезпечили розширення плацдарму на ділянці Шумилово, Берізки [14, с.178].

Німецьке командування такого швидкого розвитку подій явно не очікувало. «Як могло так статися, що противнику вдалося так швидко досягти успіху? Адже до цього часу вдавалося регулювати темпи відходу, коли він ставав необхідним, а також зупиняти противника, що прорвався, або перешкоджати йому вийти на оперативний простір, у крайньому випадку, обмежити подальший розвиток його операцій», – аналізував ситуацію Е. Манштейн [21, с.630].

Для нарощування сили удару І. Конев ввів у бій 6 ТА, яка отримала завдання переправитися через річку у смузі 27 А і наступати на Вапнярку, Могилів-Подільський.

Подолавши Південний Буг, три танкові армії, змітаючи на своєму шляху ворожі заслони, громлячи тили противника, спрямувалися до Дністра [9, с.235].

Завдання одночасних ударів 1 і 2 Українських фронтів викликало величезну стурбованість у німецького командування, адже після подолання Південного Бугу їх зусилля були спрямовані на з'єднання, що загрожувало новим оточенням [22, с.335].

Німецьке командування змушене було відводити свої війська до Дністра, сподіваючись на цій річці зупинити танкові армії. Відхід прикривався потужними ар'єргардами і масованими ударами авіації.

Марно німці намагалися затримати радянських танкістів біля крупного залізничного вузла Вапнярка (північно-східніше від Ямполя), з тим щоб евакуювати своє майно. До Вапнярки зі сходу майже одночасно підійшли у другій половині дня 15 березня головні частини 5 МК 6 ТА, а з південного сходу – частини 107 танкової бригади (п-к Т. Абрамов) і 15 мотострілецької бригади (п-к П. Акімочкін), 16 ТК 2 гв. ТА.

Удар головних підрозділів наростили головні сили 16 ТК і 5 МК. Спільними зусиллями Вапнярка була звільнена від ворога. Танкісти захопили в місті 300 автомобілів і 40 складів з військовим майном [18, с.177-178; 23, с.157].

У результаті наступу військ 2 УФ в період з 5 по 22 березня уманське угруповання противника зазнало значних втрат. Група армій «Південь» на цьому напрямку була розчленована на дві частини [24, с.389]. 1 ТА була відкинута на північний захід, 8 А – на південь. Для військ 2 УФ створювалися сприятливі умови для завдання наступних ударів у західному і південно-західному напрямках. Але враховуючи, що противнику вдалося призупинити просування 3 УФ по нижній течії р. Південний Буг, Ставка ВГК прийняла рішення повернути головні сили 2 УФ на південь і південний захід для наступу між Дністром і Прутом і лівим берегом Дністра [25, с.258].

Фронт отримав завдання: частиною сил правого крила фронту вийти на р. Прут [6, с.60-61], а силами однієї-двох загальновійськових і двох танкових армій завдати удар вздовж правого берега Дністра та оволодіти рубежем Унгені, Кишинів, лівим крилом фронту, включаючи і 5 гв. ТА, завдати удар з фронту Кодима, Пісчана, Первомайськ на південь і, розвиваючи наступ вздовж лівого берега Дністра, оволодіти рубежем Бендери, Тирасполь, Роздільна, відкинувши противника до Чорного моря, і не допустити його відходу за Дністер [6, с.61].

24 березня продовжували розвивати наступ. 40 А, частиною сил наступаючи на Хотин, головний удар завдала у напрямку Секуряни, Ліпкани. 27 А у взаємодії з 6 ТА розвивала наступ у загальному напрямку Тирново, Ришкани-Тирг. 52 А у взаємодії з 2 гв. ТА, а пізніше і з 6 ТА розвивала наступ у напрямку на Ясси. 4 гв. А, 5 гв. А, 53 А у взаємодії з 5 гв. ТА розвивали наступ вздовж лівого берега Дністра.

Рішучий наступ військ 2-го Українського фронту в напрямках Ясси і Кишинів створив серйозну загрозу оточенню німецьких військ, що діяли перед 3 УФ і лівим крилом 2 УФ між Південним Бугом і Дністром. Враховуючи це, німецьке командування 28 березня розпочало відведення з Південного Бугу 6 німецьку і 3 румунську армії, що дозволило військам 3 УФ почати стрімкий наступ на одеському напрямку.

У цей же час німецьке командування, роблячи спроби зупинити подальше просування військ 2 УФ, наприкінці березня постійно підсилювало свої війська на ясьсько-кишинівському напрямку. Для закриття великих проломів, що утворилися в результаті ураження лівого крила 1 ТА і правого крила 8 А, воно висунуло на яський напрямок 4 румунську армію, а війська, що діяли на кишинівському напрямку, підсилило за рахунок перекидання дев'яти дивізій (з них три танкові) зі складу 6 А. Ці війська зайняли найважливіші горні перевали в Карпатах і оборонний рубіж, що підготовлений по лінії Пашкани, Унгени, Оргеев і р.Реут [4, 155].

З дністровського плацдарму 6 і 2 ТА розвили наступ у напрямку Ясс, чим сприяли військам 40, 27, і 52 армій, що на правому крилі фронту, в найшвидшому звільненні всієї території східніше Прута, виході на державний кордон і перенесенні бойових дій на територію Румунії.

Успішно розвивався наступ і 5 гв. ТА – рухомої групи 2 УФ, що діяла на тираспольському напрямку. Танкісти оволоділи Рибницею [18, 179]. 26 березня війська 2 УФ вийшли на державний кордон СРСР з Румунією на р. Прут і, форсувавши її, в першій декаді квітня досягли рубежу Солька, Кристешти, Белчешти, Оргеев, Дубоссари, Ташлик. Подальші спроби військ 2 УФ наступати на романському, яському, і кишинівському напрямках успіху не мали, і 6 травня перейшли до оборони на досягнутих рубежах [4, с.156]. За 21 день фронтової операції танкові армії зазнали значних втрат в матеріальній частині, головним чином через технічні причини й бездоріжжя. Зі спогадів командувача 2 УФ, Маршала Радянського Союзу І.С. Конєва: «На 25-26 березня залишилося: у 2 гв. ТА – танків 36, САУ 12; у 5 гв. ТА – танків 9, САУ 7; в 6 ТА – танків 40, САУ 6. Всього у всіх трьох танкових арміях було 85 танків і 25 САУ» [44, с.133].

«У діях танкових армій наступила пауза, необхідна для приведення частин у порядок, отримання матеріальної

частини і пального. Маневрувати у подальшому було неможливо» [14, с.198-199]. В ході проведеної операції німецькі війська були відкинуті за Дністер. Війська 1 ТА і 8 А зазнали значних втрат. Сім дивізій зі складу цих армій були зведені у бойові групи, а чотири дивізії, що втратили більше 60 % особового складу та озброєння, зведені в залишки дивізій. Війська 2 УФ вийшли на державний кордон СРСР з Румунією і перенесли бойові дії на територію Румунії.

Висновки. В результаті наступу військ 2-го Українського фронту німецькі війська на умансько-яеському напрямку були розгромлені і відкинуті за Дністер, у передгір'я Карпат. Просунувшись на захід і південний захід на 350–400 км, радянські війська звільнили тисячі населених пунктів України і Молдови, вийшли на державний кордон СРСР і звільнили північну частину Румунії.

Характерним для наступу військ 2-го Українського фронту в Умансько-Ботошанській операції було те, що в період з 5 по 22 березня головні зусилля військ фронту були направлені на розгром групи армій «Південь» у взаємодії з 1-м Українським фронтом, а в подальшому – на сприяння військам 3-го Українського фронту у розгромі німецьких військ між Південним Бугом і Дністром. Швидкість, з якою 2-й Український фронт подолав дистанцію в 350 км по весняному бездоріжжю і через великі водні перешкоди, зробила Умансько-Ботошанську операцію унікальною в історії воєн.

Під час Умансько-Ботошанської наступальної операції суттєвий розвиток отримала практика застосування бронетанкових і механізованих військ. Вперше для розвитку успіху на одному напрямку в складі рухомих груп фронту діяло три танкові армії. Таке масоване застосування танкових військ сприяло швидкому нищівному розгрому противника, позбавляло його здатності не лише зупинити, але хоч би тимчасово затримати стрімке просування військ фронту в умовах бездоріжжя.

Танкові армії отримали практику послідовного форсування з ходу за допомогою підручних засобів таких великих водних перешкод, як Гірський Тікич, Південний Буг, Дністер і Прут. Танкові армії відчували брак боєприпасів, пально-мастильних матеріалів, для підвезення яких використовували тягачі, танки, частково авіацію.

Одноешелонне оперативне шикування танкових армій дозволило одночасно застосувати їх головні сили і цим різко збільшити щільність, особливо в танках і забезпечити розвиток прориву високими темпами. Середньодобові темпи наступу танкових армій складали 30-35 км. Танкові армії виявили здібності проводити перегрупування і маневр з однієї ділянки на іншу в короткі терміни і приховано. Це значно сприяло вчасному створенню ударних угруповань на напрямках головних ударів і забезпечувало введення в бій нових сил і засобів, а отже, і збереження переваги над противником.

Важливе значення мали дії передових загонів, які стрімко виходили в оперативну глибину, відриваючись від головних сил на 35–50 км, а інколи й на 80 км. Противник позбавлявся вигідних для оборони рубежів, а головні сили радянських військ отримували можливість безупинно просуватися вперед.

1. История военного искусства. Т. 2. / Под общей редакцией доктора военных наук, профессора, Главного Маршала бронетанковых войск П.А. Ротмистрова. – М.: Воениздат, 1963. – 720 с.

2. *Грылев А.Н.* Днепр–Карпаты–Крым. Освобождение Правобережной Украины и Крыма в 1944 году. – М.: Наука, 1970. – 232 с.

3. *Грицюк В.М.* Стратегічні та фронтові операції Великої Вітчизняної війни на території України / НАН України. Ін-т історії України. – К., 2010. – 150 с.

4. Операции Советских Вооруженных Сил в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг. / т. 3: Операции Советских Вооруженных Сил в период решающих побед. – М., 1958. – 840 с.

5. Операции Советских Вооруженных Сил в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг. / т. 3: Операции Советских Вооруженных Сил в период решающих побед. / Альбом схем / – М., 1958.

6. Русский архив: Великая Отечественная. Ставка ВГК: документы и материалы. 1944-1945. Т. 16 (5-4). – М.: ТЕРРА, 1999.
7. Военный энциклопедический словарь / Пред. гл.ред. комиссии Н.В. Огарков. – М.: Воениздат, 1983. – 863 с.
8. *Сургуненков С.В.* Умансько-Ботошанська наступальна операція 1944 року // Україна в полум'ї війни 1941-1945. – К: Видавництво Україна. 2005. – 560 с.
9. *Бешанов В.В.* Десять сталинских ударов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, 2005. – 768 с.
10. История Великой Отечественной войны Советского Союза 1941-1945: В 6 т. / Институт марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. – М.: Воениздат, 1960-1965. – Т. 4: Изгнание врага из пределов Советского Союза и начало освобождения народов Европы от фашистского ига (1944 г.). – М., 1962. – 738 с.
11. *Дайнес Владимир.* Бронетанковые войска Красной Армии. – М.: Яуза: Эксмо, 2009. – 640 с.
12. ЦАМО. Ф. 148а. Оп. 3763. Д. 166. Л. 51.
13. *Радзиевский А.И.* Танковый удар: танковая армия в наступательной операции фронта по опыту Великой Отечественной войны. – М.: Воениздат, 1977. – С. 116.
14. *Конев И.С.* Записки командующего фронтом. 1943-1945. – Киев, 1987. – 368 с.
15. *Дайнес В.О.* Советские танковые армии в бою / Владимир Дайнес. – М.: Яуза: Эксмо, 2010. – 800 с.
16. Строительство и боевое применение советских войск в годы Великой Отечественной войны. – М.: Воениздат, 1979. – 414 с.
17. История военного искусства // Под общей редакцией доктора исторических наук, профессора полковника А.А. Строкова. – М.: Воениздат, 1966. – 656 с.
18. Советские танковые войска 1941-1945. Военно-исторический очерк. – М.: Воениздат, 1973. – 334 с.
19. Важнейшие операции Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. Сборник статей / Под общей редакцией доктора исторических наук полковника П.А. Жилина. – М.: Воениздат, 1973. – 624 с.
20. История Второй мировой войны 1939-1945 гг.: В 12 т. / Институт военной истории МО СССР, Институт марксизма-ленинизма при ЦК КПСС, Институт всеобщей истории АН СССР, Институт истории СССР АН СССР. – М.: Воениздат, 1973-1982. – Т.8: Крушение оборонительной стратегии фашистского блока. – М., 1977. – 536 с.
21. *Маништейн Э.* Утерянные победы / Сост. С. Переслегин, Р. Исмаилов. – М.: АСТ; СПб Terra Fantastica, 1999. – 896 с.
22. *Меллентин Ф.В.* Танковые сражения 1939-1945 гг: боевое применение танков во Второй мировой войне / Пер. с нем. – М.: АСТ; СПб.: Полигон, 2005. – 437 с.

23. *Патриляк І К., Боровик М.А.* Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – 590 с.

24. *Муковський І.Т., Лисенко О.Є.* Звитяга і жертвність: Українці на фронтах Другої світової війни / За ред. В.Д. Конашевича. – К.: Пошуково-вид. агентство «Книга пам'яті України», 1996. – 568 с.

25. История войн и военного искусства. Учебник для высших военных учебных заведений. – М.: Военное издательство, 1970. – 560 с.

Надійшла до редколегії 03.03.2014 р.

Рецензент: *Р.І. Генега*, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету ім. І. Франка, м. Львів.

Кривизюк Л.П.
МАССИРОВАННОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ТАНКОВЫХ ВОЙСК В УМАНСКО-БОТОШАНСКОЙ ОПЕРАЦИИ

Статья посвящена раскрытию военного искусства Уманско-Ботошанской операции в применении трех танковых армий, впервые в составе одного фронта как составляющей Днепровско-Карпатской стратегической наступательной операции, одного из классических примеров мощного удара на рассечение стратегического фронта противника. Умения, характерного при планировании и проведении операции использовать стратегическую инициативу для того, чтобы поставить противника в невыгодные условия.

Ключевые слова: наступательная операция, армия, фронт, танк.

Krivizuk L.
MASSIVE APPLYING OF TANK TROOPS IN UMAN-BOTOSHANSK OPERATIONS

The article is devoted to the disclosure of Uman-Botoshansk operations military art in the applying of three tank armies, for the first time in a single front, as part of the Dnieper-Carpathian Strategic Offensive Operation. One of the classic examples of a powerful blow to the enemy's strategic front dissection. Characteristic ability in planning and conducting operations of using strategic initiative in order to put the enemy in unfavorable conditions.

Key words: offensive, army, front, tank.